Quan els presidents dels Estats Units llegien «Don Quixot»

Autor: Natàlia Barenys
Data de publicació: 31-03-2026

Na Natàlia Barenys ens exposa que, des del 1r quart del segle XVII, Don Quixot –i no pas Don Quixote– es llegeix als Estats Units d'Amèrica i com, entre els seus lectors predilectes, hi ha En John Adams i En Thomas Jefferson.

La Library of Congress és una de les institucions culturals més antigues i més importants dels Estats Units. S'hi troben custodiats desenes de documents dels segles XVII i XVIII amb referències a Don Quixot, escrit amb xeix i sense la e final. En fer un buidat no exhaustiu dels documents, fonamentalment premsa, però també una Història de la Gran Bretanya, i altres obres literàries, així com una carta del 3r president dels Estats Units, tots ens indiquen que almenys des del primer quart del s. XVII fins a principis del s. XIX, als Estats Units, Don Quijote era conegut com a Don Quixot (en comptades ocasions, Don Quixote). Són prou referències com per preguntar-se si el Quixot es troba en el brou fundacional dels Estats Units d'Amèrica, donat que està inclòs en el bagatge literari d'alguns dels seus pares fundadors, els líders polítics que firmaren la declaració d'independència el 1776. Així, per exemple, el 1779 arribava a Nova York un vaixell provinent de Londres, carregat amb llibres destinats a la venda, com ara exemplars de la Bíblia, Tomàs de Kempis, els clàssics grecs, la Història de la Gran Bretanya... i, entre ells, les traduccions angleses que Charles Jarvis i Tobias Smollett havien fet de Don Quixot: "Smollet's and Jarvis's Don Quixot"[1].

Thomas Jefferson, 3r president dels Estats Units d'Amèrica i lector del Quixot (Foto de Library of Congress en Unsplash).

La cita més antiga que trobem és d'una Història de la Gran Bretanya, de 1621, en el pròleg de la qual l'autor es lamenta que els anglesos, en comptes de mirar-se a si mateixos, coneguin millor les guerres de Troia o les batalles d'Hèrcules, per acabar amb un "I Will not say of Amadis, Don Quixot, and such like"[2]. En el mateix sentit, en el llibre

de poesia de John Taylor (1630), es parla d' “Amadis de Gaule, & Sir Huon of Burdeaux in France: sir Beuis, Gogmagog, Chinon, Palmerin, Lancelot, and Sir Tristram among vs here in England: sir Degre, sir Grime, and sir Gray Steele in Scotland; Don Quixot with the Spaniards”[3]. També, a les memòries de Mary Carleton, l'anomenada princesa alemanya, pionera en la construcció de la pròpia identitat a través de l'engany a l'Anglaterra de 1673, diu: “Let the proud <> boast no more of his Guzman, Quixot, or Lazarillo”[4].

A l'altra banda de l'Atlàntic, el terme Don Quixot apareix sovint a la premsa nord-americana, i fins sembla formar part del substrat cultural bàsic de qualsevol periodista, escriptor o polític, en la que és l'època fundacional dels Estats Units d'Amèrica. En una The New Hampshire gazette de 1761, des de Rhode Island el periodista cita el Quixot per comparar-lo amb el comportament descontrolat d'uns homes que acaben matant una dona: “And like Quixots at a puppet-shew, so laid about them, that most standers by hop'd they would cut each other's throat: But alas!, Madam received a mortal wound in the fray, and is dead”[5].

Un any després, en una carta al director a la mateixa publicació, un lector critica el posicionament del diari sobre una taxa impositiva, citant el passatge en què don Quixot confon els molins de vent amb uns gegants: “When I see with what violence you fall upon the innocent Excise, it brings to my Mind Don Quixot's Engagement with the Wind Mills, which he mistook for Giants; And I hardly help laughing to see you toil and sweat and rage to prove you know not what”[6].

Trobem poemes inspirats en el comportament de Don Quixot, associat al dels nous americans, com aquest: “KNIGHT ERRANTRY: When De La Manca's famous Knight / Rode forth with Jav'lin for the figt / heroic courage fill'd his brain / and every Giant must be flain. / The story tells, you may rely on't / he ttok a wind-mill for a giant / as now indeed, it may be told / some modern knights are just as bold / for mena re rash enough to fay / our new-made Quixot's in Array”[7].

En una altra publicació de 1772, hom recorre a imatges de la novel·la per a descriure una reunió de propietaris, en què en el moment de les votacions s'alcen les disputes: “Commences DON QUIXOTE at once, is quickly equip'd, mount ROSINANTE, and KNIGHT-ERRANT-LIKE, hastens to the Field of Action; + HERE IS GENUINE QUIXOTISM”[8]. Si, com veiem en el text citat, el 1772 els americans feien servir el substantiu Quixotisme, també es diu que el segon president dels Estats Units, John Adams (1797-1801) havia llegit la novel·la, i que va ser ell qui va inventar la paraula Quixotic, present avui als diccionaris americans[9]. El seu successor, Thomas Jefferson, tercer president dels Estats Units d'Amèrica (1801-1809) també era lector del Don Quixot. A la Library of Congress hi ha una carta d'aquest erudit president dirigida al cirurgià anglès Charles Clay el 1807, on recorre a la comparació amb Don Quixot per descriure el complot i traïció del militar Aaron Burr, que pretengué envair i conquerir l'aleshores província colonial del regne d'Espanya, actual Mèxic: “Burr's enterprise is the most extraordinary since the days of Don Quixot. It is so extravagant that those who know his understanding would not believe it if the proofs admitted doubt” [10].

Natàlia Barenys

[1] The New-York gazette, and the weekly Mercury, Nova York, 30/08/1779, p. 2. Library of Congress.

[2] The history of Great Britanie from the first peopling of this iland to this presant raigne of o[u]r hapy and peacefull monarke K. James. J. Rosenwald Col, 1621, p. 2. Library of Congress.

[3]John Taylor: All the vvorkes of Iohn Taylor the water-poet : beeing sixty and three in number J. Rosenwald Col. 1630, p.16. Library of Congress.

[4] Mary Carleton: The memoires of Mary Carleton. J. Rosenwald Col., 1673, p. 8. Library of Congress.

[5] The New Hampshire gazette (Portsmouth, N.H.), 19/06/1761, p. 2. Library of Congress.

[6] The New Hampshire gazette (Portsmouth, N.H.), 5/02/1762, p. 3. Library of Congress.

[7] The Connecticut courant and Hartford weekly intelligencer, 13/03/1775, p. 4. Library of Congress.

[8] The New-Hampshire gazette and historical chronicle (Portsmouth, N.H.), 6/11/1772, p. 2. Library of Congress.

[9] Amb definicions com: “Quixotic: having intentions or ideas that are admirable but not practical.”

[10] Thomas Jefferson a Charles Clay, 11/01/1807, dins The Works of Thomas Jefferson in Twelve Volumes. Federal Edition. Collected and Edited by Paul Leicester Ford, Washington, Gen. 11, 07. Library of Congress.